

3–4-AASTANE LAPS

Eeldatavad ÜLDOSKUSED (*mänguoskused; tunnetus- ja õpioskused; sotsiaalsed oskused; enesekohased oskused*). Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides ja **Samm-sammult õppeprogrammi** rakendades.

MÄNGUOSKUSED *Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.*

- Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu; täidab mängudes erinevaid rolle;
- Mängib meelsasti 1–2 lapsega.
- Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.
- Jagab või vahetab vahel oma asju teistega ning ootab oma järjekorda.

TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED *Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.*

- Suhtub tegevustesse positiivselt – tahab uurida, avastada ja katsetada.
- Oskab osaliselt oma tegevusi organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetä, kuid täiskasvanu toel.
- Järgib lihtsamaid reegleid ning arvestab neid tegevustes.
- Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega.

SOTSIAALSED OSKUSED *Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilisest tõekspidamisest.*

- Kasutab lihtsamaid viisakusväljendeid (palub ja tänab, tervitab ja ütleb head aega).
- Osaleb rühma reeglite kujundamisel ja püüab neid täita.
- Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga.

ENESEKOHASED OSKUSED *Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.*

- Tunneb ära emotsioonid: *rõõmus, kurbus, üllatunud, ehmunud, vihane* näolt või kehalt ja olukorra järgi ning kirjeldab neid emotsioone.
- Väljendab verbaalselt (*sõnaliselt*) lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.
- Püüab vahel teisi abistada ja lohutada, tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.
- Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualeti harjumused, vajadusel küsib abi.
- Kasutab erinevaid vahendeid eesmärgipäraselt ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

Valdkondade: *mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst; muusika; liikumine õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja eeldatavad tulemused.*

Valdkond MINA ja KESKKOND

MINA, PEREKOND, KODU, LASTEAED, AMETID, EHITISED, KODUTEHNIKA, SÕIDUKID

- Tutvustab iseennast (*eesnimi, poiss/ tüdruk, vanus*).
- Teab nimetada oma rühma nime.
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende vajalikkust.
- Nimetab rühmas olevaid esemeid (*nt. laud, tool, voodi, kapp, riul*).
- Tutvub erinevate ametitega (*nt politsei, arst, päästja, ehitaja, müüja, õmbleja, kapten, sõdur*) ja nende *töövahenditega*.
- Oskab osutamise korral nimetada majaosasid: (*nt uks, aken, sein, katus, korsten*) ja teab nende otstarvet.
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid teenindusasutused kodukohas (*nt lasteaed, tervisekeskus, raamatukogu, pood*), teab nende vajalikkust.
- Oskab osutamise korral nimetada kodumasinaid (*nt. elektripliit, nõudepesumasin, külmkapp, pesumasin, televiisor, mikser, triikraud, kohvimasin, veekeetja*), teab nende otstarvet.
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid aiatööriistasid (*nt labidas, reha, muruniiduk, murutraktor, trimmer, robotniiduk,*) ja teab nende otstarvet.
- Tunneb ära ja oskab osutamise korral nimetada ühistranspordi liike: *nt buss, rong, lennuk, helikopter, laev*.

KODUMAA, EESTI RAHVA TÄHTPÄEVAD, KOMBED, TEISED RAHVUSED

- Tunneb ära Eesti Vabariigi *lipu*, nimetab selle värvid.
- Oskab osutamise korral nimetada Eesti rahvuslindu - *suitsupääsuke*, rahvuslille - *rukkilill*.
- Osaleb jõukohasel viisil täiskasvanu juhendamisel pühadega ja rahvakalendri tähtpäevadega seotud tegevustes (*ruumide kaunistamine, esinemine*), teab nimetada nendega seonduvaid tegevusi.
- Teab nimetada pühadega (*uusaasta, jõulud*) seonduvaid tegevusi.

TERVIS JA SELLE VÄÄRTUSTAMINE *Tervisekasvatus lasteaias on protsess ning eesmärk on kujundada laste positiivset suhtumist tervisesse ja soodustada tervisliku käitumismudeli kujunemist, tegevused on järjepidevad ning igapäevane osa õppe- ja kasvatustööst.*

- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid kehaosasid: *nt. pea, kael, kõht, selg, (käsi-käed), (jalg - jalad);* näo osad (*nt. kulm - kulmud, juuksed, silm-silmad, nina, põsk - põsed, kõrv-kõrvad*); suu osad *nt. keel, hambad, huuled*).
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid riietusesemeid: *nt pluus, püksid, kleit, seelik, dressid, sokid, jope, müts, kindad*.
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid köögivilju - *nt kartul, kapsas, porgand, sibul, tomat, kõrvits, kurk, hernes*.
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid puuvilju- *nt õun, pirn, ploom, kirss*
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid aedmarju - *nt vaarikas, maasikas, punane sõstar*
- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid troopilisi ja eksootilisi vilju - *nt banaan, apelsin,*

mandariin, sidrun, viinamari.

- Oskab osutamise korral nimetada erinevaid piimatooteid - *nt piim, hapukoor, kohupiim, jogurt, vahukoor, jäätis.*
- Tutvub erinevate maitsetega (*nt taimeteed, smuutid, mahlad, veed, marjad, puuviljad*), oskab nimetada ja mõistab maitseomadusi (*magus, hapu, kibe, mõru, soolane*).
- Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite (*nt pannkoogid, erinevad salatid, smuutid, võileivad, erinevad küpsetised*).

- Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (*hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine*).
- Teab hammaste hooldamise vahendeid (*nt hambahari, hambapasta*).
- Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel (*nt mänguhammaste harjamine, munakarbist hammaste puhastamine*).

- Õpib ohte märkama ja teadvustama ning ohuolukorda vältima .
 - kukkumine - *nt kiikumine tooliga, hüppamine mööbliesemetel (nt voodil), ronimine puu otsas, sõit jalgrattaga, koristamata mänguasjad põrandal, trepid, ronimisredelid, ronimine aknalaudadele, kummardumine üle millegi ääre (nt mänguväljakul), mängimine (liumäed, kiigud)*
 - põletus - *nt kuum triikraud, kuum vesi, tuletikud, põlev küünal.*
 - loomade ja putukate hammustused - *koerahammustused, ussid, putukad (mesilased, herilased), puugid.*
 - vigastused teravate esemetega - *kahvel, nuga, käärid; jääpurikad.*
 - veekogude õnnetused - *vette kukkumine, uppumisoht- nii suvel ujudes, üksi veekogu äärde minnes, läbi jää vajudes.*

LIIKLUS (määrus Laste liikluskasvatuse kord)

Laste liikluskasvatus on õpetamisel ja teavitamisel põhinev lapse liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine.

*Liikluskasvatuse **EESMÄRK** on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:*

- *ohutu liiklemise harjumused;*
- *oskus tajuda liikluskeskonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;*
- *teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.*

Liikluskasvatuse sisuks on jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse kodu- ja lasteaia ümbruse liikluskeskonnast.

Liikluskasvatuse läbiviimisel arvestatakse lapse vanust ja tema rolle liikluses.

- Oskab liigelda koos täiskasvanuga lasteaia ümbruses. Järgib jalakäija ohutu liiklemise põhimõtteid: *kõnnitee, ülekäigurada.*
- Tunneb ära valgusfoori ja teab tulede tähendust.
- Oskab osutamise korral nimetada helkurit ja teab selle vajalikkust.

LOODUS (loodushelid, märkamine, elukooslused, loodushoid)

- Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.

- Matkab koos õpetajaga looduses. Püsib kolonnis.
- Märkab, kuulab ja tunneb ära erinevaid loodushääli (linnu- ja loomahääled, helid ümbritsevast keskkonnast).
- Teeb lihtsamaid loodusvaatlusi lasteaia õuealal või lähipiirkonnas erinevatel aastaegadel, jälgib aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, käitub loodushoidlikult ning järgib koostegutsemise reegleid.
- Otsib kuju ja värvuse järgi loodusobjekte/elemente, oskab nimetada neid (*puu, lill, kivi, muld, muru, liiv, põld*).

LOOMAD

- Oskab osutamise korral nimetada meie metsades elavaid tavalisemaid metsloomi (*nt. karu, rebane, metssiga, metskits, põder, siil*).
- Oskab osutamise korral nimetada koduloomi (*nt. lehm, siga, lammas, koer, kass*). Tunneb koduloomade hääli.
- Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).
- Oskab osutamise korral nimetada tavalisemaid lemmikloomi (*nt. koer, kass, papagoi, kilpkonn, küülik, merisiga, dekoratiivkalad*).
- Oskab osutamise korral nimetada närilisi (*nt. hiir, orav, mullamutt*).
- Oskab osutamise korral nimetada eksootilisi loomi (*nt. ahv, kaelkirjak, ninasarvik, elevant, lõvi, känguru*).

LINNUD

- Oskab osutamise korral nimetada kodulinde (*nt kana, kukk, hani*).
- Oskab osutamise korral nimetada siseveekogude linnud (*nt. luik, part*).
- Oskab osutamise korral nimetada tuntumaid rändlinde (*nt kuldnokk, toonekurg, pääsuke*).
- Oskab osutamise korral nimetada tuntumaid paigalinde (*nt rasvatihane, leevike, hallvares*).
- Vaatleb talviseid aialinde lasteaia õuealal. Teab, miks on oluline väikeste aialindude talvine lisatoitmine.

PUTUKAD ning ÄMBLIK, VIHMAUSS, TIGU, KONN

- Oskab osutamise korral nimetada tavalisemaid putukaid (*nt kärbes, herilane, mesilane, sääsk, sipelgas, rohutirts, lepatriinu, liblikas*).
- Vaatleb putukate välimust ja täiskasvanu abiga kirjeldab seda (*värvus, muster, tiivad, jalad, silmad, tundlad*).
- Oskab osutamise korral nimetada ämblikut, tigu, vihmaussi, konna. Vaatleb nende välimust ja täiskasvanu abiga kirjeldab seda.

VEEKOGU, KALAD

- Oskab nimetada ja tunneb ära kala, teab kus kalad elavad.

PUUD, LILLED, TAIMEDE KASVATAMINE

- Oskab osutamise korral nimetada **puud**; Õpib tundma lasteaia õuealal kasvavaid puid.
- Oskab osutamise korral nimetada *kuusepuud*.
- Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid aias ja metsas kasvavaid lilli (*nt. sinilill, lumikelluke, võilill*)
- Kasvatab täiskasvanu juhendamisel seemnest, sibulast taime ja jälgib taime kasvamist: istutamine, taime kasvatamiseks vajalikud tingimused (*muld, vesi, rohimine*), saagi koritamine.

SEENED

- Tunneb ära ja oskab nimetada Eesti metsades kasvavaid seeni
 - söögiseened (puravik, kukeseen); mürgised seened (punane kärbeseen)

AASTAAJAD

- Märkab looduses ja oskab nimetada ilmastikunähtuseid (*nt. vihm, äike, rahe, lumi, tuisk, vikerkaar, udu, torm*)
- Oskab nimetada aastaegade iseloomulikke tunnuseid (*ilmad, riietus, puud, tegevused, looduse värvid*).

JÄÄTMED

- Teab, mis on prügi, kuidas tekib ja kuhu peab prügi viima, panema;
- Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.

ROBOOTIKA

- Mõistab Bee-Boti/Blue-Boti roboti seljal olevate nuppude tähendusi.
- Programmeerib Bee-Boti/Blue-Boti robotit soovitud suunas liikuma seljal olevate nuppude kaudu;
- Joonistab Bee-Boti/Blue-Boti abil abstraktset pilti.
- Ehitab legodest mudeleid etteantud juhiste järgi.

Valdkond KEEL ja KÕNE

- Kuulab ettelugemist ja jutustab kuulnud teksti täiskasvanu suunavate küsimuste abil.
- Jutustab pildi alusel.
- Vastab lihtsatele *kuidas* küsimustele.
- Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. Räägib, mida esemetega tehakse.
- Mõistab ja kasutab lihtsamaid üld- ja liiginimetusi (*nt loomad, putukad, riided, söök*);
- Loeb peast kuni 1-2 realist liisusalmi/luuletust.

Valdkond MATEMAATIKA

- Rühmitab esemeid ühe etteantud tunnuse järgi nt. *värv, kuju, suurus*.
- Moodustab ühise tunnusega esemete paari.
- Võrdleb hulki *sama palju, ühepalju ehk võrdselt, rohkem, vähem*.
- Nimetab ja tunneb värve (*punane, kollane, sinine, roheline, must, valge*).
- Loendab esemeid viie piires:
 - paigutades loendamisel esemed tükshaaval teise kohta
 - osutades samaaegselt esemele (sõrmega)
- Tunneb numbrimärke 1 kuni 3.
- Tunneb lihtsamaid ajamõisteid (*hommik, päev, õhtu, öö*) ja oskab küsimise korral iseloomustada ööd (*on pime, magatakse*) ja päeva (*on valge, mängitakse*).
- Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.
- Laob kujunditest pilte ja mustreid, järgib mustririda.

Valdkond KUNST

Voolimine

- Oskab käsitleda iseseisvalt voolimismaterjali.
- Veeretab, tükeldab, vajutab voolimismaterjali. Õõnestab ümarvorme.
- Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.

Joonistamine

- Harjutab õiget pliiatsihoidu – hoiab pliiatsit pöidla ja nimetissõrme vahel, toetades seda keskmise sõrmega.
- Joonistab pliiatsiga erinevaid kujundeid ja jooni.
- Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid.
- Joonistab inimest (*enamasti peajalgse*).

Maalimine

- Katab pinna ühtlaselt, maalib pintsliga erinevaid kujundeid.
- Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.
- Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu, loputab pintslit.

Meisterdamine

- Õpib kasutama liimipulka. Kleebib detaile, kujundeid.
- Õpib kasutama kääre, lõikab paberi ribasid.
- Murrab paberi pooleks.
- Lükib paelale, traadile, lõngale auguga esemeid.

DIGIKUNST

- *3D-kujutised ja rikastatud reaalsus, välja printitud pildid, mis sisaldavad 3D - kujutisi (äpid Quiver, Animal 4D, Devar Education);*

- Näeb ja mõistab ümbritsevat maailma uuel moel (ruumiline objekt, kujutis).

Valdkond MUUSIKA

- Huvitub laululistest tegevustest. Püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa näiteks üksikuid silpe, sõnu, laulu lõike).
- Osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa).
- Liigub vastavalt muusika iseloomule.
- Liigub ringis üksi, paaris.
- Kasutab lihtsaid tantsuelemente.
- Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigub kehaga vmt).
- Mängib kaasa rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapillil, kuljustel, rütmimunal, marakal ja kõlapulkadel.

Valdkond LIIKUMINE

Liikumisalased teadmised; liikumismängud; tants ja rütmika

- Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.
- Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.
- Mängib matkiva sisuga 1–2 reegluga kõnni- ja jooksumänge.
- Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.
- Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.
- Osaleb lasteaia spordipäevadel.

Põhiliikumised

- Kõnnib ja jookseb kooskõlastatud käte ja jalgade liikumisega.
- Kõnnib tasakaalupingil.
- Harjutab varbseinal ronimist.
- Viskab palli paaris.
- Hüppab paigalt kaugust.
- Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.

Võimlemine

- Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.
- Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.
- Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

Spordialad *kelgutamine*

- Veab kelku. Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla.